

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 8 november 2012*

”Begäran om förhandsavgörande — Associeringsavtalet EEG-Turkiet — Associeringsrådets beslut nr 1/80 — Artikel 6.1 första strecksatsen — Rättigheter för turkiska arbetstagare som tillhör den reguljära arbetsmarknaden — Retroaktivt återkallande av uppehållstillstånd”

I mål C-268/11,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Hamburgisches Oberverwaltungsgericht (Tyskland) genom beslut av den 19 maj 2011, som inkom till domstolen den 31 maj 2011, i målet

Atila Gülbahce

mot

Freie und Hansestadt Hamburg,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av R. Silva de Lapuerta (referent), tillförordnad avdelningsordförande på tredje avdelningen, samt domarna K. Lenaerts, J. Malenovský, T. von Danwitz och D. Šváby,

generaladvokat: Y. Bot,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 18 april 2012,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Atila Gülbahce, genom M. Prottung, Rechtsanwalt,
- Tysklands regering, genom T. Henze och J. Möller, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom V. Kreuzschitz och G. Rozet, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 21 juni 2012 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: tyska.

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av associeringsrådets beslut nr 1/80 av den 19 september 1980 om utveckling av associeringen som inrättades genom avtalet om upprättandet av en associering mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Turkiet, vilket undertecknades den 12 september 1963 i Ankara av Republiken Turkiet, å ena sidan, och av medlemsstaterna i EEG och gemenskapen, å andra sidan. Avtalet ingicks, godkändes och bekräftades för gemenskapens räkning genom rådets beslut 64/732/EEG av den 23 december 1963 (EGT 1964, 217, s. 3685) (nedan kallat beslut nr 1/80 respektive associeringsavtalet).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Atilla Gülbahce och Freie und Hansestadt Hamburg. Målet rör återkallelse av Atilla Gülbahces uppehållstillstånd.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätten

Associeringsavtalet

- 3 Associeringsavtalet syftar enligt artikel 2.1 till att främja ett fortlöpande och väl avvägt stärkande av de ekonomiska och handelsmässiga förbindelserna mellan parterna med beaktande av nödvändigheten av att säkerställa en snabb utveckling av Turkiets ekonomi och av att höja sysselsättningsnivån samt förbättra levnadsvillkoren för det turkiska folket.
- 4 I artikel 12 i associeringsavtalet anges att "[d]e avtalsslutande parterna ska vägledas av artiklarna [39 EG, 40 EG och 41 EG] för att stegvis genomföra fri rörlighet för arbetstagare mellan sig", och enligt artikel 13 i avtalet ska dessa parter "vägledas av artiklarna [43 EG–46 EG och artikel 48 EG] för att undanröja inskränkningar i etableringsfriheten mellan sig".
- 5 Artikel 22.1 i associeringsavtalet har följande lydelse:

"Associeringsrådet har befogenhet att fatta beslut för att genomföra [associerings]avtalets mål och i de fall som föreskrivs i detta. Vardera parten är skyldig att vidta nödvändiga åtgärder för att genomföra de beslut som fattats. ..."

Beslut nr 1/80

- 6 I artikel 6 i beslut nr 1/80 föreskrivs följande:
 - "1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 om familjemedlemmars rätt till anställning har en turkisk arbetstagare som tillhör den reguljära arbetsmarknaden i en medlemsstat
 - rätt att efter ett års reguljär anställning i denna medlemsstat få sitt arbetstillstånd förnyat hos samma arbetsgivare om han har anställning,
 - rätt att efter tre års reguljär anställning, med förbehåll för den företrädesrätt som tillkommer arbetstagare från gemenskapens medlemsstater, i denna medlemsstat inom samma yrke anta ett erbjudande om anställning från valfri arbetsgivare som görs under normala förhållanden och som registrerats hos arbetsförmedlingen i denna medlemsstat,
 - rätt att efter fyra års reguljär anställning i denna medlemsstat utöva valfri avlönad verksamhet.

2. Semesterperioder och föräldraledighet samt frånvaro på grund av arbetsskada eller kortvarig sjukdom ska jämföras med perioder av reguljär anställning. Perioder av ofrivillig arbetslöshet, som i vederbörlig ordning bekräftats av behöriga myndigheter, samt frånvaro med anledning av långvarig sjukdom ska inte inskränka de rättigheter som erhållits med anledning av den föregående anställningsperioden utan att de därmed jämföras med perioder av reguljär anställning.

3. Tillämpningen av punkterna 1 och 2 ska fastställas i nationella bestämmelser.”

7 I artikel 7 i beslut nr 1/80 föreskrivs följande:

”När en turkisk arbetstagare tillhör den reguljära arbetsmarknaden i en medlemsstat har dennes familjemedlemmar, under förutsättning att de har fått tillstånd att förena sig med honom,

— rätt att efter minst tre års laglig bosättning i den medlemsstaten, med förbehåll för den företrädesrätt som tillkommer arbetstagare från gemenskapens medlemsstater, anta erbjudanden om anställning,

— rätt att efter minst fem års laglig bosättning i den medlemsstaten utöva valfri avlönad verksamhet.

Barn till turkiska arbetstagare som har genomgått en yrkesutbildning i värdstaten kan, oavsett hur länge de har varit bosatta i den medlemsstaten, anta erbjudanden om anställning i den medlemsstaten, på villkor att en av föräldrarna har varit reguljärt anställd i åtminstone tre år i sagda medlemsstat.”

8 I artikel 10 i beslutet föreskrivs följande:

”1. Gemenskapens medlemsstater ska gentemot turkiska arbetstagare på medlemsstaternas reguljära arbetsmarknad tillämpa regler som vad gäller avlöning och andra arbetsförhållanden inte innebär någon diskriminering på grund av nationalitet jämfört med de arbetstagare som är medborgare i någon av de andra medlemsstaterna.

2. Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 6 och 7 har de turkiska arbetstagare som avses i punkt 1 och deras familjemedlemmar, på samma villkor som gäller för arbetstagare som är medborgare i någon av de andra medlemsstaterna i gemenskapen, rätt till stöd från arbetsförmedlingarna när de söker arbete.”

9 Av artikel 13 i beslut nr 1/80 framgår följande:

”Gemenskapens medlemsstater och Turkiet får inte införa nya begränsningar såvitt avser villkoren för tillträde till anställning för arbetstagare och deras familjemedlemmar som har erhållit uppehålls- och arbetstillstånd inom respektive lands område i enlighet med gällande lagstiftning.”

Tysk rätt

10 5 § första stycket i lagen om utlänningars rätt till inresa och vistelse på Förbundsrepubliken Tysklands territorium, utlänningslagen (Gesetz über die Einreise und den Aufenthalt von Ausländern im Bundesgebiet) av den 9 juli 1990 (BGBl. 1990 I, s. 1354) (nedan kallad AuslG), återfinns under rubriken ”Allmänna villkor för uppehållstillstånd” och har följande lydelse:

”Uppehållstillstånd (Aufenthaltsgenehmigung) ska beviljas som

1. uppehållstillstånd utan begränsning med avseende på vistelsens syfte (Aufenthaltsurlaubnis) (15 och 17 §§),

2. uppehållstillstånd utan begränsning till tid och rum (Aufenthaltsberechtigung) (27 §),
 3. tidsbegränsat uppehållstillstånd (Aufenthaltsbewilligung) (28 och 29 §§),
 4. uppehållstillstånd av humanitära skäl (Aufenthaltsbefugnis) (30 §).”
- 11 Under rubriken ”Makes fristående uppehållsrätt” anges följande i 19 § AuslG:
- ”(1) För det fall samlevnaden upphört ska en makes uppehållstillstånd förlängas som en fristående uppehållsrätt oberoende av det skäl som nämns i 17 § första stycket, när
1. makarna har sammanlevt i lagens mening i Tyskland under minst två år,
...
4. utläningen, fram till uppfyllandet av villkoren i punkterna 1–3, innehade uppehållstillstånd eller annan handling som gav rätt till vistelse, såvida han inte varit förhindrad att i tid ansöka om förlängning av uppehållstillståndet av skäl som inte kan tillskrivas honom.
- (2) I de fall som avses i första stycket ska uppehållstillståndet förlängas med ett år, varvid denna förlängning inte utesluter rätten att erhålla socialbidrag, utan att det påverkar tillämpningen av första stycket tredje punkten. Härefter får ett uppehållstillstånd ges en tidsbegränsad förlängning, såvida kraven för att beviljas ett permanent uppehållstillstånd inte är uppfyllda.
...”
- 12 Under rubriken ”Tyska medborgares utländska familjemedlemmar” föreskrivs i 23 § första stycket AuslG följande:
- ”Uppehållstillstånd ska beviljas, i enlighet med 17 § första stycket i denna lag,
1. en tysk medborgares make,
...
när den tyska medborgaren i fråga har sitt hemvist i Tyskland,
...”
- 13 Enligt 1 § förordningen angående arbetstillstånd för icke-tyska arbetstagare (Verordnung über die Arbeitserlaubnis für nichtdeutsche Arbeitnehmer), i den lydelse som offentliggjordes den 12 september 1980 (BGBl. 1980 I, s. 1754) (nedan kallad AEVO), gäller följande:
- ”Tillstånd enligt 19 § första stycket lagen om främjande av sysselsättningen (arbetstillstånd) kan beviljas alltefter läget och utvecklingen på arbetsmarknaden
1. avseende ett visst slag av arbete hos en viss arbetsgivare, eller
 2. utan att vara knutet till ett visst slag av arbete eller en viss arbetsgivare.”
- 14 Under rubriken ”Särskilt arbetstillstånd” föreskrivs följande i 2 § första stycket AEVO:
- ”Arbetstillstånd ska beviljas oberoende av läget och utvecklingen på arbetsmarknaden och utan de begränsningar som uppställs i 1 § första stycket första punkten, om arbetstagaren

...

2. är make till någon som är tysk medborgare i den mening som avses i 116 § första stycket grundlagen och som stadigvarande vistas inom tillämpningsområdet för denna förordning, ...

...”

15 I 4 § andra stycket AEVO föreskrivs följande:

”Arbetsstillstånd enligt 2 § första stycket, andra stycket första och andra punkterna samt tredje stycket ska ha en giltighetstid på fem år. Det ska beviljas utan begränsning i tid till arbetstagare som har vistats lagligt inom tillämpningsområdet för denna förordning utan avbrott under de senaste åtta åren innan arbetsstillståndet börjar gälla.”

16 284 § i avdelning III lagen om social trygghet (Sozialgesetzbuch, Drittes Buch), i den lydelse som gällde 1 januari 1998–31 december 2003 (BGBl. 1997 I, s. 594) (nedan kallad SGB III), har följande lydelse:

”(1) En utlänning får inneha anställning endast med tillstånd av arbetsförmedlingen. Arbetsgivare får anställa en utlänning endast om denne har ett sådant tillstånd.

...

(5) Tillstånd får endast beviljas under förutsättning att utlänningen har fått uppehållstillstånd enligt 5 § [AuslG], om annat inte föreskrivs i en på grund av bemyndigande i lag utfärdad förordning och det inte enligt utlänningslagstiftningen föreligger något hinder mot utövande av yrkesverksamhet.”

17 I 286 § SGB III, med rubriken ”Permanent arbetsstillstånd”, föreskrivs följande:

”(1) Ett permanent arbetsstillstånd ska beviljas, om utlänningen

1. innehar uppehållstillstånd eller liknande tillstånd beviljat av humanitära skäl, och

a) under de senaste fem åren har haft en reguljär anställning i Tyskland och omfattats av ett tvingande försäkringsskydd, eller

b) vistats i Tyskland under en sammanhängande period av sex år, och

2. är anställd med anställningsvillkor som inte är sämre än de villkor som gäller för en jämförbar tysk arbetstagare.

Undantag från vad som anges i första stycket första punkten får, beträffande vissa grupper av personer, föreskrivas i förordning.

...

(3) Ett permanent arbetsstillstånd ska beviljas utan begränsningar i giltighetstid och utan inskränkningar i fråga om arbetsgivare, yrke eller regioner, om inte annat följer av lag.”

18 2 § första stycket förordningen om arbetsstillstånd för utländska arbetstagare (Verordnung über die Arbeitsgenehmigung für ausländische Arbeitnehmer) av den 17 september 1998 (BGBl. 1998 I, s. 2899) (nedan kallad ArGV), under rubriken ”Permanent arbetsstillstånd”, har följande lydelse:

”Utöver vad som följer av 286 § första stycket första punkten SGB III ska permanent arbetsstillstånd även beviljas en utlänning som

1. lever tillsammans med en tysk familjemedlem och innehar ett uppehållstillstånd som beviljats enligt 23 § första stycket AuslG,

...”

19 Under rubriken ”Förhållandet till uppehållsrätt” föreskrivs följande i 5 § ArGV:

”Utan hinder av 284 § femte stycket SGB III får arbetstillstånd även beviljas en utlänning

1. som är befriad från kravet på uppehållstillstånd, om befrielsen inte är begränsad till en vistelse som varar högst tre månader eller en vistelse utan utövande av tillståndspliktig verksamhet,
2. som har ett uppehållstillstånd (55 § lagen om handläggning av asylärenden (Asylverfahrensgesetz)) med rätt att söka asyl och inte är skyldig att bo i en flyktingförläggning (47–50 §§ lagen om handläggning av asylärenden),
3. vars vistelse enligt 69 § tredje stycket [AuslG] anses vara tillåten,
4. som är skyldig att resa ut ur landet, så länge det föreligger hinder mot verkställighet av utresan eller den av domstol bestämda utresefristen ännu inte har löpt ut,
5. som har beviljats uppskov med utvisningen (*Duldung*) enligt 55 § [AuslG], om utlänningen inte har begett sig till hemlandet för att begära asylförmåner enligt lagen om mottagande av asylsökande [Asylbewerberleistungsgesetz] eller, i sådant fall, åtgärder för att avsluta hans vistelse i landet inte kan genomföras av skäl som måste prövas i hans intresse (1 a § lagen om mottagande av asylsökande), eller
6. som har beviljats uppskov med utvisningen enligt beslut av domstol.”

20 Enligt 8 § första stycket första punkten ArGV upphör arbetstillståndet att gälla om utlänningen inte längre uppfyller något av de villkor som anges i 5 § ArGV.

21 Lagen om utlänningars vistelse, förvärvsarbete och integrering (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet) av den 30 juli 2004 (BGBl. 2004 I, s. 1950), i dess ändrade lydelse (BGBl 2008 I, s. 162) (nedan kallad AufenthG), trädde i kraft den 1 januari 2005. I 4 § andra och femte styckena, som återfinns under rubriken ”Villkor för uppehållstillstånd”, föreskrivs följande:

”(2) Ett uppehållstillstånd ger rätt att utöva en anställning om detta föreskrivs i denna lag eller om uppehållstillståndet uttryckligen tillåter en sådan verksamhet. Varje uppehållstillstånd ska ange huruvida utövandet av en anställning är tillåtet. En utlänning som inte innehar något uppehållstillstånd som avser anställning kan endast tillåtas att utöva en anställning om den federala arbetsförmedlingen har lämnat sitt tillstånd eller om det i en förordning föreskrivs att det är tillåtet att utöva en sådan anställning utan tillstånd från den federala arbetsförmedlingen. De restriktioner som föreskrivs beträffande den federala arbetsförmedlingens utfärdande av tillstånd ska anges i uppehållstillståndet.

...

(5) En utlänning som, med tillämpning av associeringsavtalet, innehar en rätt till vistelse inom landet är skyldig att styrka denna rätt genom att bevisa att han innehar ett uppehållstillstånd om han varken har etableringstillstånd eller ett permanent uppehållstillstånd inom EU. Uppehållstillståndet utfärdas på begäran.”

- 22 105 § andra stycket AufenthG, med rubriken "Fortsatt giltighet av arbetstillstånd", har följande lydelse:
"Ett arbetstillstånd som utfärdats före denna lags ikraftträdande ska anses utgöra ett obegränsat godkännande av den federala arbetsförmedlingen för att utöva en yrkesverksamhet."

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 23 Atilla Gülbahce är en turkisk medborgare som i juni 1997 gifte sig med en tysk medborgare. Den 8 juni 1998 reste han in i Tyskland med stöd av ett visum som utfärdats för familjeåterförening. I juli 1998 utfärdade de tyska myndigheterna ett uppehållstillstånd till honom, vars giltighetstid sedermera förlängdes till juni 1999, till augusti 2001 och till januari 2004. Den 29 september 1998 utfärdade den behöriga arbetsförmedlingen dessutom ett permanent arbetstillstånd till honom.
- 24 I juli 2005 fick de tyska myndigheterna kännedom om att Atilla Gülbahces maka i november 1999 hade anmält att hon sedan den 1 oktober 1999 inte längre levde tillsammans med honom. Efter att ha hört honom beslutade Freie und Hansestadt Hamburg den 6 februari 2006, vilket bekräftades genom beslut av den 29 augusti 2006, att med retroaktiv verkan återkalla besluten om uppehållstillstånd som meddelats i augusti 2001 och januari 2004. Enligt Freie und Hansestadt Hamburg stred förlängningarna av uppehållstillståndet mot lag, eftersom den äktenskapliga samlevnaden mellan Atilla Gülbahce och hans maka inte hade varat i två år. Atilla Gülbahce hade inte heller någon rätt till förlängning med stöd av artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80, eftersom han inte hade varit anställd av samma arbetsgivare under minst ett år.
- 25 Atilla Gülbahce överklagade beslutet till Verwaltungsgericht Hamburg, som avlog överklagandet genom dom av den 3 juli 2007. Efter överklagande ändrades denna dom av den hänskjutande domstolen genom dom av den 29 maj 2008.
- 26 Den hänskjutande domstolen fann att uppehållstillståndet skulle förlängas, även om Atilla Gülbahce inte hade kunnat visa att den äktenskapliga samlevnaden hade fortgått i två år och inte heller kunde stödja sig på artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80, på grund av det permanenta arbetstillståndet som han hade erhållit i september 1998, i kombination med artikel 10.1 i beslut nr 1/80, med beaktande av domstolens rättspraxis om diskrimineringsförbuden i de avtal som Europeiska unionen ingått med Republiken Tunisien och Konungariket Marocko.
- 27 Den hänskjutande domstolen angav härvid att Atilla Gülbahce såväl i augusti 2001 som i januari 2004 hade tillhört den reguljära arbetsmarknaden, och hans rätt att faktiskt inneha en anställning kunde därför endast fränkännas honom med hänvisning till skyddet för något av statens legitima intressen, som inte var aktuellt i förevarande fall.
- 28 Freie und Hansestadt Hamburg överklagade Hamburgisches Oberverwaltungsgerichts dom – som meddelades den 29 maj 2008 – till Bundesverwaltungsgericht, som den 8 december 2009 upphävde domen och återförvisade målet till Hamburgisches Oberverwaltungsgericht för förnyad prövning.
- 29 Enligt den hänskjutande domstolen anförde Bundesverwaltungsgericht att artikel 10.1 i beslut nr 1/80 inte medförde något berättigat anspråk på att ett visst uppehållstillstånd ska utfärdas för förfluten tid eller på att uppehållsrätt som inte är beroende av en konkret anställning ska beviljas. Ett arbetstillstånd som beviljats före AufenthG:s ikraftträdande den 1 januari 2005 gäller från och med detta datum bara som ett internt administrativt godkännande. Att tillämpa den nya lagstiftningen stod vidare inte i strid med standstill-klausulen i artikel 13 i beslut nr 1/80, eftersom möjligheten för makar till tyska medborgare att omedelbart erhålla permanent arbetstillstånd inte infördes förrän i och med ArGV i september 1998, och gällande lagstiftning år 1980, som avsågs i artikel 13, inte gav rätt till permanent arbetstillstånd förrän efter åtta års oavbruten lagenlig vistelse.

30 Hamburgisches Oberverwaltungsgericht anser att det, för att den ska kunna avgöra målet, är nödvändigt att tolka unionsrätten, och den beslutade därför att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

- 1) Ska artikel 10.1 i beslut nr 1/80 tolkas så,
 - a) att en turkisk arbetstagare som i enlighet med gällande lagstiftning har beviljats tillstånd att inom en medlemsstat inneha anställning för en viss tid (eller obegränsad tid) som är längre än uppehållstillståndets giltighetstid (nedan kallat överskjutande arbetstillstånd) under hela denna tidsperiod får utöva sina rättigheter enligt arbetstillståndet under förutsättning att det inte står i motsättning till skyddet för statens legitima intressen, såsom allmän ordning, allmän säkerhet eller folkhälsa, och så
 - b) att medlemsstaten inte på förhand får fränkänna detta tillstånd all inverkan på rätten till vistelse med hänvisning till vid tidpunkten för utfärdandet gällande nationella bestämmelser enligt vilka arbetstillståndet är beroende av uppehållstillståndet (mot bakgrund av dom av den 2 mars 1999 i mål C-416/96, Eddline El-Yassini, REG 1999, s. I-1209, punkt 3 i sammanfattningen och punkterna 62–65 i skälen, angående räckvidden av artikel 40 första stycket i [samarbetsavtalet mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Konungariket Marocko, undertecknat i Rabat den 27 april 1976 och godkänt på gemenskapens vägnar genom rådets förordning (EEG) nr 2211/78 av den 26 september 1978 (EGT L 264, s. 1; svensk specialutgåva, område 11, volym 5, s. 181)], och dom av den 14 december 2006 i mål C-97/05, Gattoussi, REG 2006, s. I-11917, punkt 2 i sammanfattningen och punkterna 36–43 i skälen, angående räckvidden av artikel 64.1 i [Europa–Medelhavsavtalet om upprättande av en associering mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Tunisien, å andra sidan, undertecknat i Bryssel den 17 juli 1995 och godkänt på gemenskapens och EKSG:s vägnar genom rådets och kommissionens beslut 98/238/EG, EKSG av den 26 januari 1998 (EGT L 97, s. 1)])?

Om denna fråga ska besvaras jakande:

- 2) Ska artikel 13 i beslut nr 1/80 tolkas så, att standstill-klausulen innebär att en medlemsstat inte heller genom normativa bestämmelser (här genom [AufenthG]) får fränkänna en turkisk arbetstagare som tillhör den reguljära arbetsmarknaden möjligheten att, med avseende på det till honom tidigare utfärdade överskjutande arbetstillståndet, göra gällande att diskrimineringsförbudet i artikel 10.1 i beslut nr 1/80 har åsidosatts?

Om denna fråga ska besvaras jakande:

- 3) Ska artikel 10.1 i beslut nr 1/80 tolkas så, att det diskrimineringsförbud som kommer till uttryck däri under alla omständigheter inte innebär ett förbud för de nationella myndigheterna att – såvitt avser tidsbegränsade uppehållstillstånd som en turkisk arbetstagare under vissa perioder fått beviljade i strid med gällande nationell lagstiftning – efter utgången av giltighetstiden enligt nationella bestämmelser återkalla nämnda uppehållstillstånd såvitt avser sådana perioder under vilka den turkiske arbetstagaren verkligen utnyttjade det tidigare enligt gällande lagstiftning utfärdade arbetstillståndet och innehade anställning?
- 4) Ska artikel 10.1 i beslut nr 1/80 vidare tolkas dels så, att denna bestämmelse enbart omfattar sådan anställning som en turkisk arbetstagare – som har ett permanent och i materiellt hänseende obegränsat arbetstillstånd som de nationella myndigheterna utfärdat i enlighet med gällande lagstiftning – innehar vid tidpunkten för utgången av ett uppehållstillstånd som beviljats på andra grunder, dels så, att en turkisk arbetstagare i denna situation därför inte med framgång kan begära att de nationella myndigheterna ska bevilja honom eller henne tillstånd att även efter det att anställningen definitivt har upphört fortsätta att vistas i landet för att ta ytterligare en anställning – eventuellt efter ett uppehåll som är nödvändigt för att hitta ett nytt arbete?

- 5) Ska artikel 10.1 i beslut nr 1/80 även tolkas så, att diskrimineringsförbudet (enbart) innebär att den mottagande medlemsstatens nationella myndigheter – såvitt gäller en turkisk arbetstagare som tillhör den reguljära arbetsmarknaden och som av medlemsstaten ursprungligen beviljades mer omfattande rättigheter på grund av anställning än dem som följer av hans uppehållstillstånd – efter utgången av det senast beviljade uppehållstillståndet inte får vidta åtgärder för att avsluta arbetstagarens vistelse, såvida inte dessa åtgärder vidtas för att skydda något av statens legitima intressen, men däremot inte tolkas så, att medlemsstaten dessutom är skyldig att bevilja den turkiske arbetstagaren uppehållstillstånd?

Prövning av tolkningsfrågorna

- 31 Domstolen påpekar inledningsvis att även om den hänskjutande domstolen formellt sett endast har ställt frågor avseende tolkningen av artiklarna 10.1 och 13 i beslut nr 1/80, får domstolen trots detta tillhandahålla den hänskjutande domstolen alla uppgifter om unionsrättens tolkning som denna kan behöva för att avgöra målet, oavsett om den hänskjutande domstolen har hänvisat till dessa i sina frågor eller ej (se dom av den 8 november 2007 i mål C-251/06, ING. AUER, REG 2007, s. I-9689, punkt 38, och av den 5 maj 2011 i mål C-434/09, McCarthy, REU 2011, s. I-3375, punkt 24).
- 32 Enligt fast rättspraxis kan domstolen vid tillämpningen av artikel 267 FEUF utgå från de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat för att av dess frågor utläsa vilka omständigheter som hör samman med tolkningen av unionsrätten, för att ge denna domstol möjlighet att avgöra den rättsfråga som den har ställts inför (dom av den 28 april 2009 i mål C-420/07, Apostolides, REG 2009, s. I-3571, punkt 63 och där angiven rättspraxis).
- 33 I förevarande fall har den hänskjutande domstolen angett att den retroaktiva återkallelse av förlängningarna av uppehållstillståndet som Atilla Gülbahce beviljats i augusti 2001 och januari 2004 gjordes mot bakgrund av att den äktenskapliga samlevnaden hade upphört den 1 oktober 1999, eftersom denna samlevnad var ett villkor som enligt AuslG, AEVO, SGB III och ArGV måste vara uppfyllt för att ett uppehållstillstånd ska beviljas.
- 34 Den hänskjutande domstolen har även angett att Atilla Gülbahce vid tidpunkten för beslutet om retroaktiv återkallelse, den 6 februari 2006, hade varit anställd av en och samma arbetsgivare i mer än ett år, vilket innebar att villkoren i princip var uppfyllda för att han skulle anses tillhöra den reguljära arbetsmarknaden i den mening som avses i artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80.
- 35 Domstolen finner att de ställda frågorna kan omformuleras till en enda, som i huvudsak rör frågan huruvida artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80 ska tolkas så, att den utgör hinder för de nationella myndigheterna att återkalla en turkisk arbetstagares uppehållstillstånd med retroaktiv verkan från den dag villkoren för att bevilja uppehållstillståndet enligt nationell rätt inte längre var uppfyllda, då återkallelsen sker efter att den period på ett års reguljär anställning som föreskrivs i artikel 6.1 första strecksatsen har fullgjorts.
- 36 Det kan härvid påpekas att de rättigheter som turkiska arbetstagare ges enligt bestämmelserna i artikel 6.1 i beslut nr 1/80 ökar gradvis i proportion till den reguljära anställningens varaktighet och syftar till att gradvis konsolidera de berördas ställning i värdmedlemsstaten (se, bland annat, dom av den 10 januari 2006 i mål C-230/03, Sedef, REG 2006, s. I-157, punkt 34).
- 37 Det följer av artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80 att en turkisk arbetstagare efter ett års reguljär anställning har rätt att fortsätta att utöva avlönad verksamhet hos samma arbetsgivare.
- 38 Enligt domstolens praxis förutsätter rättighetens ändamålsenliga verkan med nödvändighet en motsvarande uppehållsrätt för den berörda personen (se, bland annat, dom av den 7 juli 2005 i mål C-383/03, Dogan, REG 2005, s. I-6237, punkt 14).

- 39 En förutsättning för att en turkisk medborgares anställning i värdmedlemsstaten ska vara reguljär i den mening som avses i artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80 är att dennes situation på arbetsmarknaden i nämnda stat är varaktig och inte endast tillfällig, och således att det föreligger en obestridd uppehållsrätt (dom av den 16 december 1992 i mål C-237/91, Kus, REG 1992, s. I-6781, punkt 22, svensk specialutgåva, volym 13, s. 243, och av den 18 december 2008 i mål C-337/07, Altun, REG 2008, s. I-10323, punkt 53).
- 40 I förevarande fall, såsom påpekats i punkt 34 ovan, är det utrett att villkoret på ett års reguljär anställning, i den mening som avses i artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80, var uppfyllt vid tidpunkten för beslutet om retroaktiv återkallelse av Atila Gülbahces uppehållstillstånd den 6 februari 2006.
- 41 Enligt de nationella myndigheterna grundades denna återkallelse på dels att detta villkor inte var uppfyllt i augusti 2001 och januari 2004, när Atila Gülbahces uppehållstillstånd förlängdes, dels att Atila Gülbahce vid dessa tidpunkter inte heller uppfyllde villkoret som var den ursprungliga grunden för hans uppehållstillstånd, en äktenskaplig samlevnad med en tysk medborgare.
- 42 Enligt de nationella myndigheterna gäller att om en turkisk medborgare under det första anställningsåret inte iakttar de villkor som hans uppehållstillstånd är förenat med, förlorar vederbörandes uppehållsrätt sin karaktär av obestriddlig rättighet. Från och med denna tidpunkt kan de anställningsperioder som arbetstagaren fullbordat följaktligen inte beaktas för förvärvandet av de rättigheter som avses i artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80, eftersom han således inte uppfyller kravet på ett års reguljär anställning i den mening som avses i domstolens praxis.
- 43 Ett sådant argument har emellertid uttryckligen underkänts av domstolen, just med avseende på en nationell bestämmelse som, för att en turkisk medborgare skulle beviljas uppehållstillstånd, krävde en äktenskaplig samlevnad med en person som var medborgare i medlemsstaten i fråga.
- 44 I domstolens dom av den 29 september 2011 i mål C-187/10, Unal (REU 2011, s. I-9045), som meddelades efter att förevarande begäran om förhandsavgörande inkom till domstolen, har domstolen redan fastslagit följande. När en turkisk medborgare med framgång kan åberopa rättigheter med stöd av en bestämmelse i beslut nr 1/80, är dessa rättigheter inte längre beroende av att de omständigheter under vilka de uppkom fortfarande föreligger. Nämnda beslut innehåller nämligen inte något sådant villkor (se domen i det ovannämnda målet Unal, punkt 50).
- 45 Domstolen slog vidare fast att enligt artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80 räcker det att en turkisk arbetstagare har innehaft en reguljär anställning under mer än ett år för att han ska ha rätt till förlängning av sitt arbetstillstånd avseende samma arbetsgivare. Enligt denna bestämmelse är denna rätt nämligen inte beroende av något annat villkor, såsom de omständigheter under vilka inrese- och uppehållsrätt erhållits (domen i det ovannämnda målet Unal, punkt 38 och där angiven rättspraxis).
- 46 Domstolen har således funnit att så snart en turkisk arbetstagare innehaft en anställning i mer än ett år med stöd av ett giltigt uppehållstillstånd ska han anses uppfylla villkoren i artikel 6.1 första strecksatsen, även om uppehållstillståndet ursprungligen beviljades honom för andra ändamål än att ta anställning (domen i det ovannämnda målet Unal, punkt 39 och där angiven rättspraxis).
- 47 Det är visserligen så att beslut nr 1/80 på unionsrättens nuvarande stadium inte påverkar medlemsstaternas behörighet att vägra en turkisk medborgare rätten att resa in i deras område och att där inneha en första avlönad anställning. Beslutet hindrar i princip inte heller att medlemsstaterna fastställer villkor för den turkiska medborgarens anställning till dess att den period på ett år som anges i artikel 6.1 första strecksatsen har gått (se domen i det ovannämnda målet Unal, punkt 41 och där angiven rättspraxis).

- 48 Artikel 6.1 i beslut nr 1/80 ska emellertid inte tolkas så, att en medlemsstat ensidigt kan ändra räckvidden av systemet för en gradvis integrering av turkiska arbetstagare på värdmedlemsstatens arbetsmarknad och således beröva en arbetstagare, som tillåtits inresa till dess territorium och som där lagligen har utövat en verklig och faktisk ekonomisk verksamhet oavbrutet under mer än ett år hos samma arbetsgivare, de rättigheter som han successivt, beroende på hur länge den avlönade verksamheten har utövats, har erhållit enligt de tre strecksatserna i denna bestämmelse (se domen i det ovannämnda målet Unal, punkt 42 och där angiven rättspraxis).
- 49 En sådan tolkning skulle nämligen medföra att beslut nr 1/80 blev innehållslöst och fråntogs all ändamålsenlig verkan, eftersom artikel 6.1 i beslut nr 1/80 är allmän och ovillkorlig i sin ordalydelse och medlemsstaterna därigenom inte ges möjlighet att begränsa de rättigheter som regeln direkt tillerkänner turkiska arbetstagare (domen i det ovannämnda målet Unal, punkterna 43 och 44 och där angiven rättspraxis).
- 50 När en turkisk medborgare innehar anställning med stöd av ett uppehållstillstånd som beviljats till följd av ett bedrägligt handlande från hans sida, vilket har lett till fällande dom, eller med stöd av ett tillstånd att tillfälligt uppehålla sig i landet som endast är giltigt i väntan på ett slutligt avgörande beträffande hans uppehållsrätt, ger detta visserligen inte upphov till några rättigheter med stöd av artikel 6.1 i beslut nr 1/80 för denna medborgare (se domen i det ovannämnda målet Unal, punkt 47).
- 51 Till skillnad från den situation som var aktuell i domen av den 5 juni 1997 i mål C-285/95, Kol (REG 1997, s. I-3069), där det var fråga om ett skenäktenskap, framgår det emellertid inte av det nu aktuella målet att Atila Gülbahce innehade en anställning med stöd av ett uppehållstillstånd som beviljats på grundval av ett sådant bedrägligt handlande eller att han hade erhållit ett tillfälligt uppehållstillstånd i avvaktan på ett slutligt beslut.
- 52 Atila Gülbahce hade, i enlighet med 2 § första stycket andra punkten AEVO samt 2 § första stycket första punkten och 5 § ArGV, beviljats ett uppehållstillstånd som gav honom rätt att fritt utöva avlönad verksamhet från och med den 29 september 1998, när den behöriga arbetsförmedlingen utfärdade ett permanent arbetstillstånd till honom. Den hänskjutande domstolen har härvid angett att det inte hade konstaterats att hans rätt att resa in eller vistas i Tyskland grundade sig på bedrägligt handlande.
- 53 Det är därigenom utrett att Atila Gülbahce följt föreskrivna lagar och bestämmelser i värdmedlemsstaten om inresa och anställning i landet.
- 54 Under dessa omständigheter finner domstolen att det skulle strida mot artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80 att inte anse att Atila Gülbahce innehaft reguljär anställning i Tyskland i mer än ett år.
- 55 De anställningsperioder som Atila Gülbahce fullgjort efter det att han erhållit uppehållstillstånd och arbetstillstånd, men före den retroaktiva återkallelsen av förlängningsbesluten, ska följaktligen anses uppfylla kravet på ett års reguljär anställning i den mening som avses i artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80.
- 56 Mot bakgrund av vad som anförts ovan ska de ställda frågorna, såsom de har omformulerats av domstolen, besvaras enligt följande. Artikel 6.1 första strecksatsen i beslut nr 1/80 ska tolkas så, att den utgör hinder för de nationella myndigheterna att återkalla en turkisk arbetstagares uppehållstillstånd med retroaktiv verkan från den dag villkoren för att bevilja uppehållstillståndet enligt nationell rätt inte längre var uppfyllda, då nämnda arbetstagare inte gjort sig skyldig till något bedrägligt handlande och återkallelsen sker efter det att den period på ett års reguljär anställning som anges i artikel 6.1 första strecksatsen har fullgjorts.

Rättegångskostnader

- 57 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Artikel 6.1 första strecksatsen i associeringsrådets beslut nr 1/80 av den 19 september 1980 om utveckling av associeringen som inrättades genom avtalet om upprättandet av en associering mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Turkiet, vilket undertecknades den 12 september 1963 i Ankara av Republiken Turkiet, å ena sidan, och av medlemsstaterna i EEG och gemenskapen, å andra sidan, vilket ingicks, godkändes och bekräftades för gemenskapens räkning genom rådets beslut 64/732/EEG av den 23 december 1963, ska tolkas så, att den utgör hinder för de nationella myndigheterna att återkalla en turkisk arbetstagares uppehållstillstånd med retroaktiv verkan från den dag villkoren för att bevilja uppehållstillståndet enligt nationell rätt inte längre var uppfyllda, då nämnda arbetstagare inte gjort sig skyldig till något bedrägligt handlande och återkallelsen sker efter det att den period på ett års reguljär anställning som anges i artikel 6.1 första strecksatsen har fullgjorts.

Underskrifter